

CỦNG CỐ VÀ TĂNG CƯỜNG CÔNG TÁC HẠCH TOÁN NHẪM ĐÁNH GIÁ ĐÚNG HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG CỦA DOANH NGHIỆP

Lê Nguyệt Hằng

Nghị quyết Hội nghị lần thứ ba của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IX về đẩy mạnh sắp xếp, đổi mới, phát triển và nâng cao hiệu quả doanh nghiệp nhà nước, đã chỉ rõ: “Doanh nghiệp được tự chủ quyết định kinh doanh theo quan hệ cung cầu trên thị trường phù hợp với mục tiêu thành lập và điều lệ hoạt động”. Đồng thời với việc tăng quyền tự chủ cho doanh nghiệp nhà nước, công tác hạch toán kế toán, tài chính và báo cáo thống kê của doanh nghiệp cũng được phân cấp và đơn giản hoá. Các cơ quan quản lý nhà nước chỉ kiểm tra và đánh giá

hoạt động của doanh nghiệp dựa trên kết quả thực hiện những chỉ tiêu đầu ra cuối cùng như lãi, lỗ, nộp ngân sách,... Điều này dẫn đến việc một số doanh nghiệp lợi dụng để hạch toán sai, báo cáo không đúng tình hình tài chính, gây hậu quả xấu.

Hạch toán thống kê, kế toán doanh nghiệp, trước tiên nhằm tính đúng, tính đủ giá trị thực của doanh nghiệp, các khoản nợ tồn đọng, giá thành sản phẩm và chi phí thực tế, làm cơ sở cho việc đánh giá chính xác hiệu quả sản xuất kinh doanh của các doanh nghiệp nhà nước.

Trang 18 - Thông tin Khoa học Thống kê số 5/2004

Qua theo dõi của Bộ Tài chính thì tình hình tài chính của nhiều doanh nghiệp nhà nước, kể cả các công ty lớn, tuy ở mức độ khác nhau nhưng đang có chiều hướng đáng lo ngại. Một số doanh nghiệp trong tình trạng làm ăn thua lỗ kéo dài, nợ đọng lớn, mất khả năng thanh toán, nhưng vì nhiều lý do khác nhau, đã báo cáo quyết toán và báo cáo tài chính không đúng sự thật; chỉ khi xảy ra sự cố, hay bị thanh tra toàn diện mới được phát hiện và để lại hậu quả rất nặng nề. Một số công ty đã cố tình làm sai báo cáo quyết toán, báo cáo tài chính để được phê duyệt đề án, vay vốn đầu tư. Khi dự án đi vào hoạt động, không có hiệu quả, phải ngừng, gây tổn thất hàng ngàn tỷ đồng của Nhà nước.

Theo báo cáo tổng hợp từ các doanh nghiệp nhà nước năm 2003, số nợ phải đòi của các doanh nghiệp khoảng 96 ngàn tỷ đồng, trong khi nợ phải trả lên tới 207 ngàn tỷ, gấp đôi số nợ phải đòi. Tình trạng chiếm dụng vốn giữa các doanh nghiệp để sản xuất, kinh doanh hiện nay khá nhiều. Mặt khác, các doanh nghiệp nhà nước đầu tư cho phát triển sản xuất kinh doanh chủ yếu là dựa vào nguồn vốn vay ngân hàng, thậm chí vay 100% vốn. Vì vậy, khi có chủ trương đầu tư sai hoặc quản lý đầu tư, quản lý kinh doanh lỏng lẻo, bị thua lỗ mà doanh nghiệp báo cáo không trung thực sẽ dẫn đến hậu quả khó lường. Dự án càng lớn thì tổn thất càng nặng nề và còn tạo nguy cơ “đổ vỡ” dây chuyền, gây mất ổn định nền sản xuất xã hội. Mặt khác, nhiều trường hợp chủ đầu tư lại không phải là doanh nghiệp có 100% vốn nhà nước mà có cả các công ty cổ phần, hay công ty nhà nước nhưng có cổ đông lớn nhất lại là tư nhân, hoạt động của công ty thực chất là do tư nhân điều hành,... thì việc lợi dụng quyền tự chủ, báo cáo sai, rất dễ

xảy ra làm cho các cơ quan chức năng của nhà nước khó quản lý được phần tài sản và vốn nhà nước.

Để ngăn chặn những thất thoát tài sản nhà nước, nâng cao chất lượng công tác hạch toán kế toán, tài chính và báo cáo thống kê của doanh nghiệp, biện pháp quan trọng là phải đẩy mạnh công tác thanh tra, kiểm tra, giám sát chặt chẽ hơn hoạt động tài chính của các doanh nghiệp nhà nước; trước hết tập trung vào các doanh nghiệp sản xuất sản phẩm mang tính độc quyền, các doanh nghiệp có vấn đề về tài chính, các doanh nghiệp đang có dự án đầu tư lớn, các doanh nghiệp đang hưởng chế độ ưu đãi của Nhà nước. Gắn kết quả kiểm tra, thanh tra, giám sát hoạt động tài chính của các doanh nghiệp nhà nước với các đề án đổi mới, sắp xếp lại, nâng cao hiệu quả hoạt động doanh nghiệp nhà nước của các bộ, địa phương đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt.

Thanh tra, kiểm tra là nhằm xác nhận tính đúng đắn, hợp pháp của số liệu quyết toán, kiểm tra tính tuân thủ pháp luật trong báo cáo tài chính, thông qua đó chấn chỉnh công tác quản lý tài chính, ngăn ngừa những tiêu cực, lãng phí, thất thoát tiền của, tài sản nhà nước, bảo đảm sử dụng nguồn lực tài chính có hiệu quả. Công tác thanh tra, kiểm tra không chỉ làm theo đợt, theo phong trào mà phải coi đó là công việc thường xuyên ở doanh nghiệp và các cơ quan chủ quản trên nền tảng phát huy mạnh mẽ vai trò của tổ chức thanh tra tại cơ sở, cũng như các tổ chức, đoàn thể cơ sở. Trong quá trình thanh tra, kiểm tra cần phải có trọng điểm và thực hiện đúng luật pháp, không gây phiền hà, làm gián đoạn sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp. Dù muốn hay không, thanh

tra, kiểm tra là việc cần làm và phải làm, điều căn bản là phải xuất phát từ lợi ích chung, không tư lợi và có biện pháp xử lý kịp thời.

Tăng cường thanh tra, kiểm tra công tác hạch toán, tài chính của doanh nghiệp, trước tiên là tăng cường năng lực của đội ngũ cán bộ thanh tra, kiểm tra; xây dựng được đội ngũ cán bộ giỏi về chuyên môn, nghiệp vụ để có thể phát hiện kịp thời những dấu hiệu vi phạm chế độ kế toán, tài chính ở ngay trong các báo cáo của doanh nghiệp. Có thể nói, chất lượng cán bộ, công chức quyết định chất lượng, tính chân thực của các báo cáo quyết toán, tài chính, mà đức tính "liêm khiết" là tiêu chuẩn hàng đầu. Xây dựng bộ máy thanh tra, kiểm tra trong sạch, vững mạnh chính là phải tạo dựng được đội ngũ cán bộ, công chức doanh nghiệp vừa giỏi chuyên môn vừa liêm khiết, trung thực, luôn đề cao ý thức chí công vô tư.

Bên cạnh việc nâng cao năng lực của tổ chức, cán bộ thanh tra, kiểm tra, cần hoàn thiện hành lang pháp lý tạo điều kiện cho công tác thanh tra, kiểm tra có hiệu quả. Các bộ, ngành chức năng cần nghiên cứu, đổi mới nội dung trong chế độ báo cáo của doanh nghiệp, bổ sung vào hệ thống chỉ tiêu báo cáo những chỉ tiêu mang tính kiểm tra, tính logic và cân đối, để thông qua

báo cáo có thể khẳng định được mức độ chính xác của số liệu. Việc "lãi giả, lỗ thật" hay ngược lại "lãi thật, lỗ giả" ở một số doanh nghiệp,... đều do thiếu những căn cứ để đối chứng, kiểm tra trong các báo cáo của doanh nghiệp.

Xử lý kịp thời và có hình thức xử phạt nghiêm là giải pháp tích cực để ngăn chặn những hiện tượng cố tình che giấu, báo cáo kế toán, tài chính, thống kê không đúng sự thật gây hậu quả xấu. Trong quản lý kinh tế, thông tin báo cáo có vai trò rất quan trọng, cố tình báo cáo sai, đưa ra các thông tin giả không chỉ làm thất thoát tài sản nhà nước mà còn kéo theo hậu quả về mặt xã hội, thậm chí làm sai lệch đường lối, chính sách chỉ đạo của Đảng và Nhà nước. Vì vậy, hành vi báo cáo sai, che giấu sự thật phải được xem xét đúng mức và có chế tài chặt chẽ hơn. Với mức phạt tối đa là 20 triệu đồng đối với các hành vi vi phạm hành chính trong lĩnh vực kế toán, thống kê, chúng tôi cho rằng có phần chưa thỏa đáng; cần có những biện pháp mạnh hơn để doanh nghiệp nhận thức được trách nhiệm báo cáo đối với các cơ quan chức năng của Nhà nước, đồng thời có chính sách để doanh nghiệp không muốn báo cáo sai, không thể báo cáo sai và không dám báo cáo sai ■